

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

кафедра фундаментальної та прикладної геології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

Антон ПАНТЕЛЕЙМОНОВ

AS "serpicev" 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА

рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
галузь знань	10. Природничі науки
спеціальність	103. Науки про Землю
освітня програма	Геологічна зйомка, пошук та розвідка корисних копалин
Спеціалізація	
вид дисципліни	обов'язкова
факультет	геології, географії, рекреації і туризму

2025 / 2026 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

“27” серпня 2025 року, протокол № 12

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Паккі Маріанна Сергіївна, к. пед. н., доцент кафедри фундаментальної та прикладної геології
Хріпко Олена Іванівна, старший викладач кафедри фундаментальної та прикладної геології,
Сердюкова Ольга Олексіївна., старший викладач кафедри фундаментальної та прикладної геології

Програму схвалено на засіданні кафедри фундаментальної та прикладної геології

Протокол від “26” серпня 2025 року № 9

В. о. завідувача кафедри фундаментальної та прикладної геології

_____ Олена ХРІПКО
(підпис)

Програму погоджено з гарантом освітньо - професійної програми «Геологічна зйомка, пошук і розвідка корисних копалин»,

Гарант освітньо – професійної програми «Геологічна зйомка, пошук і розвідка корисних копалин»,

_____ Сергій ГОРЯЙНОВ
(підпис)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол від “27” серпня 2025 року № 7

Голова науково-методичної комісії факультету геології, географії, рекреації і туризму

_____ Юлія ПРАСУЛ
(підпис)

ВСТУП

Програма освітнього компонента «Виробнича практика» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Геологічна зйомка, пошуки та розвідка корисних копалин», підготовки бакалавра за спеціальністю 103. Науки про Землю.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета проведення практики – розвиток здатності здобувачів до квазі-професійної діяльності і виконання геологічних, гідрогеологічних і інженерно-геологічних досліджень, пов'язаних з виконанням визначених виробничих завдань; збір матеріалів для підготовки кваліфікаційної роботи бакалавра.

1.2. Основні завдання практики освітньої програми полягає у формуванні загальних та фахових компетентностей.

1.3. Загальна кількість кредитів: 9.

1.4. Загальна кількість годин: 270.

1.5. Характеристика практики:

Семестр – VI, вид контролю – залік.

1.6. Перелік компетентностей:

ZK06. Здатність спілкуватися іноземною мовою

СК13. Знання та розуміння теоретичних основ наук про Землю як комплексну природну систему.

СК14. Здатність застосовувати базові знання фізики, хімії, біології, екології, математики, інформаційних технологій тощо при вивченні Землі та її геосфер. Розумітися на класифікаціях та сутності геологічних об'єктів та процесів.

СК19. Здатність проводити моніторинг природних процесів.

1.7. Перелік результатів навчання.

ПР03. Спілкуватися іноземною мовою за фахом.

ПР07. Застосовувати моделі, методи і дані фізики, хімії, біології, екології, математики, інформаційних технологій тощо при вивченні природних процесів формування і розвитку геосфер.

ПР12. Знати і застосовувати теорії, парадигми, концепції та принципи загальної, історичної, структурної геології, гідрогеології, геоморфології, геотектоніки тощо.

1.8. Пререквізити: регіональна геологія та геотектоніка, геологія родовищ корисних копалин, загальна стратиграфія, літологія, петрографія, геологорозвідувальна справа, комп'ютерне моделювання в геології, навчальна професійно орієнтовна практика.

2. Зміст та організація проведення практики

Залежно від місця проведення практики зміст роботи може варіюватися. Звернемо увагу, що у зв'язку із безпековими заходами виробнича практика у поточному навчальному році проводитиметься онлайн і передбачатиме роботу здобувачів із фондovими (бібліотечними матеріалами), виконання завдань в межах аудиторної роботи з використанням графічних матеріалів, кафедральної медіатеки (фото та відео) та інших засобів навчання (зразків гірських порід та бурового обладнання). Заняття відбуватимуться у онлайн-середовищі застосунку Zoom (зустрічі та консультації із керівникам практики, отримання та обговорення завдань, ходу їх виконання).

Також здобувачі, які перебувають на безпечних територіях можуть обирати формат офлайн виробничої практики.

Для проведення практики онлайн заплановано наступний графік робіт:

- Проведення вступного заняття: інструктаж з техніки безпеки, пояснення цілей та завдань практики, формулювання її завдань.

- Зустрічі-консультації з керівниками (керівником) практики щодо обговорення ходу виконання завдань.
- Виконання завдання практики.
- Оформлення здобувачами звіту за підсумками проходження практики та його захист. Для проведення практики в офлайн-форматі здобувач повинен:
 - Ознайомитися зі структурою виробничої організації, плануванням та організацією польових і камеральних робіт.
 - Ознайомитися з проектом, над яким працює підприємство (відділ) та наміченою методикою проведення роботи.
 - Вивчити основну літературу по районах практики, вказану йому керівником практики від виробництва.
 - Вивчити зразки порід, викопні залишки фауни та флори, а також ознайомитися з корисними копалинами району практики за музейними та іншими колекціями.

Далі зміст практики буде залежати від типу підприємства – бази практики і матиме вигляд виконання здобувачем професійних завдань, відповідно до рекомендацій керівника від бази практики.

Базовими підприємствами для проведення практики є:

- геологознімальні партії, комплексні геологічні експедиції;
- геологорозвідувальні, у тому числі нафтогазорозвідувальні підприємства – партії, експедиції, управління та відділення бурових робіт;
- видобувні, у тому числі нафтогазовидобувні підприємства;
- наукові та проектні установи геологічного, у тому числі інженерно-геологічного, нафтогазового профілів різних форм власності.

Крім того, можливе проходження виробничої практики в структурних підрозділах (на кафедрах, в лабораторіях) ХНУ імені В.Н. Каразіна, які ведуть навчально-наукову діяльність в галузі геології.

Виробнича практика здобувачів, які навчаються за спеціальністю 103. Науки про Землю, організовується кафедрою фундаментальної та прикладної геології згідно наказу по Університету. В цьому наказі вказується підприємство (організація), до якого направляється студент, термін проходження практики, а також призначається керівник від університету.

У разі направлення здобувача для проходження виробничої практики у структурних підрозділах Університету, у наказі на практику може бути передбачене відрядження студента та його керівника до різних регіонів України для проведення польового етапу досліджень.

Здобувач направляється на підприємство відповідно до договору між Університетом і підприємством – базою практики.

Перед від'їздом на практику керівник практики від Університету знайомить студента з програмою практики і проводить бесіду з усіх питань проходження практики: роз'яснює зміст практики, порядок її проходження, дає методичні поради як і які матеріали збирати для кваліфікаційної роботи.

Після прибуття на місце практики здобувач повинен з'явитись до відділу кадрів і здати направлення на практику для оформлення наказу. Йому призначається керівник практики від підприємства. Після цього студент знайомить його з тематикою, яку рекомендує кафедра, узгоджує з ним конкретну тему кваліфікаційної роботи та одержує додаткові вказівки для збирання первинних фактичних матеріалів.

Для вирішення всіх питань, пов'язаних з виконанням програми практики, студент повинен звертатись до керівника практики бази практики та керівника практики від кафедри, або безпосередньо до керівника геологічної служби (головного геолога) підприємства.

Після повернення з практики студент повинен представити керівнику від Університету щоденник практики, оформлений належним чином, та звіт з виробничої практики.

3. Вимоги до баз виробничої практики

Підприємство повинно вести практичну діяльність за одним або декільком з таких видів економічної діяльності:

- Видобуток кам'яного та бурого вугілля.
- Видобуток сирої нафти та природного газу.
- Видобуток металевих руд.
- Видобуток інших корисних копалин та розробка кар'єрів.
- Надання допоміжних послуг у галузі видобувної промисловості та розробки кар'єрів.
- Діяльність у сфері інжинірингу, геології та геодезії, надання послуг технічного консультування в цих сферах.
- Дослідження й експериментальні розробки у сфері інших природничих і технічних наук.

База практики повинна мати у своїй структурі геологічний відділ або посаду геолога (головного геолога), а також мати у своїй структурі підрозділ з охорони праці або уповноважену особу, відповідальну за дотримання безпечних умов праці.

Крім того, можливе проходження виробничої практики в структурних підрозділах (на кафедрах, в лабораторіях) ХНУ імені В.Н. Каразіна, які ведуть навчально-наукову діяльність в галузі геології.

4. Індивідуальні завдання з практики (у разі потреби)

Додатково до основного змісту практики, враховуючи можливості бази практики, здобувач, за його бажанням, може отримати завдання на спеціальні види досліджень, які проводяться з використанням спеціальних методів:

- геофізичних
- радіоізотопних та пенетраційно-каротажних методів
- аерометодів
- геоботанічних методів.

Згадані методи використовуються для вирішення спеціальних задач. Роботи ведуться, головним чином, за допомогою стандартної апаратури за відповідними методичними вказівками.

5. Вимоги до звіту з виробничої практики

Звіт з виробничої практики складається із наступних розділів.
Текстова частина.

1. Вступ. Місце проходження практики (геологічне управління, партія, науково-дослідна установа, приватна геологічна організація,) посада, характер роботи здобувача під час проходження практики, початок та закінчення виконання роботи самим практикантом.

2. Фізико-географічна характеристика району: межі району, його адміністративне положення, рельєф, гідрографічна мережа, клімат, рослинний та тваринний світ, населення, шляхи сполучення, економіка.

3. Історія дослідження району: хто і коли працював в районі, які саме види геологічних робіт проводилися та їх результат. Нарис складається в хронологічному порядку з наведенням імені, по батькові, прізвища геологів та посилання на опубліковані фондові матеріали.

4. Стратиграфія. Стратиграфічне розчленування порід, що складають район, палеонтологічні обґрунтування (списки фауни, флори по горизонтам із наведенням автора або осіб, які визначили їх), літологічна характеристика систем, відділів, ярусів та горизонтів, їх розповсюдження, умови залягання, мінливість по простяганню і в часі, характер меж підрозділів, їх потужності. У випадку відсутності палеонтологічних даних необхідно вказати, на якій підставі визначався вік порід. Обґрунтуванням визначення віку інтрузивних, ефузивних і жильних тіл та характер їх контактів із вміщуючими породами.

5. Магматизм. Ефузивні та інтрузивні породи. Описи інтрузивних і ефузивних тіл та

порід, що їх вміщують, контакти. Визначення віку інтрузій і ефузій та їх місце в структурі району.

6. Тектоніка. Місце району в регіональній геологічній структурі. Основні риси тектоніки району. Характеристика окремих тектонічних структур та їх сполучення. Поділ району за характером тектоніки, типи складчастості (лінійна, лінійна уривчаста, перехідна). Визначення часу тектонічного руху в районі та формування окремих структур, неузгодження та їх вік. Розломи, скиди, викиди, насуви та їх розташування відносно до складок. Необхідні фактичні дані, які дозволяють визначити елементи складок (осьова, поверхня, лінія складки та кут, кліваж), розломів (елементи залягання площини зміщення, напрямок руху і амплітуда переміщення крил) та інтрузивів (тріщини, окремість, сліди течії і диференціювання рухів, сланцюватість, кліваж, розташування шліфів).

7. Гідрогеологічні умови району.

8. Геоморфологія. Генетичні типи району. Древні поверхні вирівнювання. Характер річкової мережі, річкові тераси та їх розповсюдження, геологічна будова та обґрунтування їх віку. Льодовикові, карстові, еолові, морські й озерні абразивні та акумулятивні форми рельєфу та їх сполучення. Вулканічні форми рельєфу. Роль структури і складу порід у формуванні рельєфу району.

9. Історія геологічного розвитку району. Головні етапи геологічної історії району та її особливості. Зміна умов осадо накопичення з часом і в просторі. Зміни кліматичних і гідрогеологічних умов з плином часу. Розвиток структури. Час прояву вулканізму та впровадження інтрузивів. Перерви в осадконакопиченні та фази складчастості. Етапи підняття, денудації і розвитку рельєфу.

10. Сучасні геологічні процеси. Екзогенні: вивітрювання, обвали та осипи, суфозія, зсуви, карст, еолові процеси, розмив берегів річок, тимчасові потоки і конуси виносу, сухі дельти, процеси зміни берегів морів, озер, водосховищ, сучасне зледеніння, просідання лесів та ін.

11. Корисні копалини. Види корисних копалин району. Їх коротка характеристика, умови залягання, приуроченість до стратиграфічних горизонтів та тектонічних структур, генезис, мінеральний склад, якість, промислове значення.

12. Висновки

13. Список використаних джерел

Графічні матеріали.

1. Оглядова карта розташування району робіт.

2. Геологічна карта зі стратиграфічною колонкою, геологічним профілем та умовними позначеннями, які відповідають території робіт.

3. Тектонічна схема.

4. Гідрогеологічна та інженерно-геологічна карти

5. Геоморфологічна карта і профіль до неї.

6. Карта корисних копалин.

6. Підбиття підсумків виробничої практики

Звітність із виробничої практики передбачає представлення студентом на кафедру таких матеріалів і документів:

- Звіт з виробничої практики.

- Заповнений і підписаний керівником практики від підприємства щоденник з характеристикою від виробництва та оцінкою студента.

В разі відсутності будь-якого з названих документів, здобувач не допускається до захисту з відміткою у заліково-екзаменаційній відомості «не допущений». Після цього студент повинен підготувати та оформити усі зазначені документи у повному обсязі.

Звіт про практику подається на кафедру до її закінчення та захищається студентом перед комісією з викладачів кафедри, призначених завідувачем кафедри. За результатами захисту виставляється оцінка за дворівневою шкалою.

Здобувачеві, який не виконав програму практики з поважних причин, може бути

надана можливість проходження практики повторно (одноразово). Здобувач, який отримав негативну оцінку з практики, відраховується з університету.

7. Критерії оцінювання результатів виробничої практики

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання				Захист звіту, володіння матеріалом	Сума
Оцінка підприємства - бази практики	Зміст та якість виконання звіту з виробничої практики				
50	25			(доповідь, відповіді на питання)	100
	Зміст текстової частини (повнота, правильність змісту, логічність викладення) 10	Графічні матеріали (повнота, правильність змісту та оформлення) 10	Якість оформлення звіту та графічних матеріалів 5		

Також додатково (до 10 балів) оцінюються самостійно зроблені здобувачем з використанням комп'ютерних технологій карти, схеми, профілі, розрізи (не менше 5 одиниць).

8. Методи контролю та схема нарахування балів

Безпосередній контроль за проходженням практики здійснює керівник практики від підприємства. Керівник практики від кафедри підтримує постійний зв'язок з підприємством і здійснює контроль за проходженням практики шляхом періодичного зв'язку з базою практики.

Загальний контроль за ходом практики здійснює керівник практики від Університету. Обов'язки керівників практики (від факультету, від бази практики та від кафедри) унормовані Положенням про проведення практики студентів Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (затверджене рішенням Вченої ради Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна від 11 квітня 2022 року, протокол № 7).

В процесі виробничої практики контроль здійснюється в наступних формах:

Форми контролю	Терміни контролю
Перевірка ведення щоденника практики	на початку та наприкінці практики
Перевірка відвідуваності та дисципліни	поточний (протягом практики)
Перевірка якості виконання звіту з виробничої практики	наприкінці практики
Захист звіту з виробничої практики	в останній день практики

Сумарна оцінка за практику виставляється за такою системою:

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	50 – 100

10. Рекомендована література**Основна література:**

1. Вирвінський П. П., Кузін, Ю. Л., Хоменко В. Л. Геологорозвідувальна справа і техніка безпеки: навч. посіб. Національний гірничий університет. 2010. 368 с.
2. Сиротюк В. Г., Куліченко Ю. І., Янюк Т. С. та ін. Гірничі роботи : підручник для здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти. Чернівці: Букрек, 2021. 136 с.

Допоміжна література:

1. Здерка Т. В., Маєвський Б. Й. Геологорозвідувальна справа. Лабораторний практикум. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ. 2012. 58 с.
2. Стратиграфічний кодекс України. Київ. 1997. 40 с.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. <https://www.coursera.org/lecture/oilandgas/the-drilling-process-vTNAX>